Број 62. У Новом Саду у четвртак 15. марта 1901 Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију. Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, оа целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Са 1. априлом 1901. ступа „Застава“ у другу овогодишњу четврт а излазиће као и до сада 6 пута недељно, а то је сваки дан осим понедељника и дана после празника.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин, имаћемо пред очима народне интересе. У послу око издавања овог листа, могу нам помоћи пријатељи странке и „Заставе“, ако се постарају, да њихова сарадња буде још обилатија и да нам стеку нове претплатнике.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ народне бројеве од петка. Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје 4 круне годишње а на три месеца 1 круна.

Иначе је цена „Застави“: 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Најлакше се преплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе лист се никоме не сме давати на вересију.

У Нововм Саду, 13. марта 1901.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Нема стварне промене...

Београд, 13. марта.

У великом делу народа у Србији постоји уверење, да од „последњег изненађења“ у Србији нема стварне промене. А опште је мишлење, да се ни из близу нису испуниле наде, које је народ гајио.

Ево већ 9 месеци од оног доба, а то је низ времена, у коме се већ много што-шта могло учинити, а није учињено. Управо учињено је много што-шта споредног, а оно најглавније остало је тамо, где и за време дра Владана.

Закон о штампи није ни у колико измењен, закони о зборовима, удружењу, закон о општинској самоуправи, стари су. Право, да и у Србији могу постојати и развијати се политичке странке, као у свима уставним државама, није враћено народу. И напослетку уставно питање није ни дирнуто...

За пуних 9 месеци није било времена, да се народу осигурају најобичнија и најпреча права његова. Управо не да није било времена, него се већ јасно види, да није било — воље. Увек се нешто стишавало и тешило: — Биће, сигурно ће бити, само сад не може то због овог, то због оног.

Кад је било зле воље, ми смо видели, где беше први посао назадних скупштина, које је полиција изабрала, да донесу читав низ назадних закона о штампи, самоуправи и другоме. Кад је требало народу узети право његово, то је ишло брзо, лако и зато се нашло згоде и времена. Устав је пао за једну ноћ. А кад треба народу вратити право његово, сад има стотинама препрека, и све недозвољавају бајаги неке ситнице... И питам ја сад: кога то може да умири?

Влада, која је постала одмах после последњег изненађења, беше позната као посве назадна. Сматрали су, да неће преживети краљеве сватове. Али се доцније почело трубити, да ништа не шкоди што је она таква. Главно је, да ће се народ задовољити, а ко ће га задовољити, то је споредно. Биће дакле и штампе и устава и свега. Кад тамо — ништа. А то није ни чудо Ко зове само старце у сватове, бадава уверава, да ће бити играња. Код њих нема воље за то, а кад би је и било — не могу. Слободоумне уредбе могу извести и спровести само слободоумни људи људи одушевљени за то. Никад до данас нису ни у једној држави донели слободоумне законе неслободоумни људи. Па није се то догодило ни у Србији, ма да слушасмо пуно уверавања о томе. А кад би их ти људи по неком вишем налогу и донели, не би никад били у стању да их очувају и негују. Јер се то без љубави, уверења и осведочења не може учинити.

Ето, то су узроци, што свеснији људи радикалне странке одбијају тешњу дружбу с напредњацима о којој сам говорио у прошлом мом чланку. Да је напредњачка влада могла да ради на слободи народа, она би то показала. А кад није умела сама, неће моћи ни у друштву, но би било само натезања и борбе међу савезницима. Та би борба била сувише природна, а да би је ико могао стално зауставити или спречити. Та би се дружба осветила, па да је и само за време избора. Општа би би било радикалима да помажу на изборима напредњаке, па да на скупштини после једно другом — разбијају главе. Разумем у преносном смислу, ал и то би било доста...

Народна жалост.

Рума. Дру Светозару Милетићу приређује српско православна црквено школска општина у Руми уважавајући покојникове заслуге, учињене на пробуђењу народне свести свечани помен у српско православној цркви храма „свих Светих“ у Руми дана 18. (31.) марта 1901. у 11 сати до подне.

*

Пишу нам из **Нове Градишке**: У недељу 11 о. мј. после литургије одржан је код нас свечан парастос народном великану дру Светозару Милетићу. Црква је била пуна народа. Уз црквени одбор и скупштинаре била су заступана сва овдашња српска друштва: Српска читаоница, Српско занатлијско братинство (најстарије српско друштво у Славонији, које преко 100 година постоји), Српска штедионица, Српска земљорадничка и млекарска задруга у Ковачевцу. Нарочито је наш сељачки и занатлијски сталеж лијепо заступљен био. Чинодејствовао је наш протопрезвитер и парох г. К. Турало а чланови српског Братинства држали су дуплире... Слава Милетићу!

*

Пишу нам из **Мокрина**: Српски црквени одбор у Мокрину, приредио је свечани парастос 4. (17.) марта т. г. после службе Божије великом покојнику дру Светозару Милетићу. Многобројни народ је био присутан; све свештенство је чинодејствовало а певачко друштво је појало.

На чланак: »Српкиња и трговац«.

Допустите г. уредниче да вам и ја мисли своје приопћим на горњи чланак. Пре свега пита г. писац: Зашто ми Срби трговци пропадамо?

Ја до душе нисам трговац, али мотрим

ПОДЛИСТАК.

На гробу дра Светозара Милетића.

Твоје кости дични Старче,
Сад гробница ледна с'крива,
Ал' ти мис'о узвишена
За навјек ће остат' жива.

Ти си узор српског рода,
Ком' си све што мога дао;
За Српство си, ум и срце
Душу, живот жртвовао!

Па док' год ти Српства траје
Оно ће се дичит' с' тобом,
Дичит' ће се споменом ти,
И са твојим свјетим гробом!

Па слава ти вјековима!
Мучениче, борче врли;
И хвала ти трудбениче
Милетићу неумрли!!

Амелија.

„НЕПРИРОДНО“ У ПРИРОДИ.

Ових дана је у Будимпешти приказивао се неки лажни хипнотизер и професор а под туђим именом, о чему смо и ми донели две-три вести. Тим поводом написао је један будимпештански лекар ово, што долази.

Пустоловство једног хипнотизера у нашој престоници, привукло је и опет пажњу ширих кругова на извесно поље, које је увек имало својих приврженика, и ако не баш у великом броју. Већ оно велико интересовање, којим је општинство изјављивало се за и против, показивало је, да та тема има необично привлачну снагу. И доиста се већ јако раширило забављање с хипнозом, спиритизмом, телепатијом и сличним стварима, које се обично називају окултне науке, у свима европским културним средиштима, као и у Будимпешти. У једном овдашњем хотелу држе се од неког времена сваке седмице спиритистичне представе, на које долазе само чланови и на којима се долази до изванредни резултата. Па и гурање стола и психограф су и опет јако у моди, чак и у породицама које иначе живе сасвим прозаично, и од којих човек не би тако што ни очекивао. А што се тиче хипнотизирања, оно се врши и од позваних и од непозваних, и то много више, но што је пробитачно, како за оне, који у томе учествују, тако и за саму ствар, јер се тиме само још већма збуњују главе, које о тим стварима и онако немају чистих и јасних појмова.

На основу тога, што и у најученијих људи има донекле вере у мистицизам, дошло се на мисао, да се сматра за надприродно оно, што превазилази нашу моћ појимања онога, што је у природи око нас. Ако се узима то као нешто надчулно, као нешто, што ми чулима не можемо да схватимо, онда има смисла, али ако се сматра као нешто, што стоји ван природе и њених закона, онда је то бесмислица. Јер у природи нема ничег, што стоји изван ње, и ако се тако нешто догађа пред нашим очима, онда можемо бити уверени, да у познавању природних закона још нисмо дотерали дотле, да можемо разјаснити себи оно, што је непојмљиво, али да је то, што се догађа, сасвим нешто природно. Тако је н. пр. црвени и жути снег, што је вејао пре извесног времена, право је чудо за оне, који не знају, да је први био зато црвен, што је падао доле кроз струју ваздушну, која беше препуна ситних црвених животињица, које је ветар од некуд донео. А други је опет био пун пепела, што га је ветар »широко« донео с Вулкана и Етне, те мешајући се с пепелом и падајући с њим заједно снег, беше пожутио.

У појаве душевна живота, које се понајвише називају као нешто надчулно, без сумње да

рад и живот наших трговаца па ево шта сам опазио: Наш је трговац Србин бистар, вредан, окретан, ради као црв, док не сте че известан иметак, за ког држи да је довољан да му старост обезбједи. За све то време рада, он већином нити има времена нити воље, да се бави и другим озбиљнијим стварима, које су потребне за човека да га душевно на већи „ниво“ подигну. Он исти на држи новине једне или друге, обично политичан лист, али га слабо чита, још мање прати књижевни лист. То му је десета брига. По некад ће га баш за љубав кћери да држи, ал он сам у њега завирити неће а и ћерка рађе ће читати не мачке листове који српске куће поплав љују.

„Трговински Гласник“ врло добро уређени лист београдски, ретко ће те наћи у кући овостраног Србина трговца, док га његова браћа трговци у Босни радо читају и држе. Од књига још ће гдекоји узети коју књигу „српске књижевне за друге“, али више да буде и он уписан, а од читања слаба разговора. А друге књи ге па и трговачко-научне не пада му ни на памет да у руке узме, а ипак српска књига данас располаже са дјелима у свима струкама знања људског, тако, да се самоук па и трговац може лако с њима помоћи и стећи оно знање што му не до стаје, јер већином није имао школе, а што је сваком, који хоће да је изображен потребно.

Молим, колико је наших трговаца про читало „Историју трговине“? Колико их је прочитало „Историју света“ од Зечевића што је баш лепо и популарно написано, колико је прочитало историју српског народа и историју овостраног Српства, колико њих озбиљно прате живот српског народа?

На против шта ће те видити у Срби на трговца. Видићете код многих пуне руке прстења са дијамантима дебеле златне ланце и сатове, лепе каруце и коње, а кад се скупе њих неколико о чему се води разговор? О чему? Најмање о пословима трговачким и народним, већином се тражи фарбл и кец, а после „флаше и снаше“ а кад дође г. предстојник, или судац ма био и највећи Србождер сви му се до земљице црне клањају.

Жене трговачке и кћери одрасту у том кругу, држе, да је то највећа сласт, па онда да како да гледају за своје кћери само богаташе трговце а још рађе за „господу“ ма они били и туђинци од којих се после рађају деца која са презиром све што је српско гледе, а српску муку ле по уму да потроше, а оне кћери које су биле на „васпитанију“ у институту, научене су опет да свет гледају кроз неке ви сокопарне наочаре, па не налазећи друштвеног задовољства у свом кругу теже за нечим „вишим“, и да како да је ту „господски“ сталеж нешто што им врх свега „импонира“.

Да то господство у данашњем веку бар код нас у Троједници даје слику душевног роба оних, који ведре и облаче, то да како тек се доцније опази кад је већ све доцкан. Место да се дају деца у скромне српске заводе увек се тражи „не што особито“ по страним заводима, који се брину како ће лепе српске паре покупити, деци презир ако и не мржњу свега што је српско усадити у срце, па је ли онда чудо што таке биљке и доносе таки плод који трује чисти зрак у здравој српској кући.

А опет с друге стране ако је случајно и трговачка ћерка баш добро васпитана како треба, где ће она наћи својој души задовољства у кругу људи који осим радње, кеца каруца и златних ланаца немају других умних потреба и забава. Та да је као Адонис опет ће ју оставити хладну. А опет онај трговац који је радећи и чувајући кроз цео век свој, дошао до великог имања и угледа умјесто да тај углед и иметак употреби на дизање српског трговачког подмлатка с којим је радио читавог века, тај опет најрадије би играо улогу каквог „посланика“ на саборима за коју улогу нити има довољно знања нит спреме, те само игра улогу сажаљења достојнег мамелука

То је једна страна. А сад друга. У старо време били су трговачки помоћници са кућом једна душа. Они су јели и пили за газдиним столом, слушали су од старих наших „купеца“ здраве поуке, гледали примјер вредноће и родољубља српског и тако живећи српским животом одрасли су у тој кући и постали и људи и Срби читајући у слободном времену Доситеја и т. д., па су постајали „et Comp‘ а често и зетови куће. Данас ћете ретко наћи таких српских кућа и ако их ја не колико познајем, ти људи отварају својим честитим помоћницима радње и кредит, али колико је таких радња? — На прсте би их могао избројати! Ево овде у мом мјесту биле су пре тридесет година скоро све радње у српским рукама. Од толиких старих српских кућа није ни једна овде у месту отворила или предала радњу свом помоћнику; те су куће полако или изумрле или предале радњу својим насљедницима који су око „кеца флаша и снаша“ разћердали све што су генерације стекле и онда су — дакако без порода у — гроб легли. Онда је био овде један једини Чивут, тај је свако по подне и шао „на разговор“ Србину трговцу па је мотрио добро и радњу и муштерије. Тај један Чивутин довео је за тих 30 година овамо и у околицу 25—30 трговаца све младе своје помоћнике (дакако Чивуте јер он друге не прима). За њи је удао своје рођаке отворио им кредит на све стране а тиме је још и себе подигао јер су то опет његове муштерије. Они му помогоше да постане „велетржац“ те данас по негда српским дућанима шире се Чивути јер Срба нема више. Остало их је још двојица али и ти су без деце и тако је полагано један Чивутин у целом овом крају истиснуо радње из српских руку. Ето господо правог узрока нашем назадку у трговини, ту је оно мјесто где ваља да и Срби трговци своју полугу упру па ће све опет сложним радом млађих и старијих на боље окренути.

Нека млади Србин трговац употреби своје слободно време на читање озбиљних и поучних српских књига и часописа да се што боље умно изобрази, нека своју децу а особито кћери однегује у духу српском, нека стари и богати трговци Срби дижу своје опробане честите и ваљане помоћнике отварајућ им кредит и радњу. То је оно што ће уздићи положај Србина трговца и онда ће се за њега и најбоље „партије“ отимати. У осталом ја држим да је најбоља „партија“ не само за трговца него и за сваког паметног човека разумна, здрава, бистра, вредна и штедна девојка од добрих родитеља па имала она новаца или не имала а таквих хвала Богу има у Српству доста само их треба умјети наћи и за се придобити.*)

*) Радо доносимо овај чланак, који нам долази са врло озбиљне стране. Колико занима ово питање наш свет види се и по томе, што смо у истој ствари добили још неколико чланака, а са разних страна. Ми ћемо од времена на време донети све те чланке. (Пр. ур. „Заставе“.)

Српска патријаршија.

Кад је 1766. укинута, договором између цариградске патријаршије и турске владе, српска патријаршија у Пећи, тада Срби под турском влашћу изгубише последњи остатак своје некадашње државне организације и самосталност своје цркве. Све, што се тиче вере и цркве српске, оде под власт Фанара. То је постигнуто нешто обманом, а више силом. Како се цариградска патријаршија бринула о добру словенске православне паствe, показала је бугарска шизма, и ако у својој основи има политичку тежњу, а не само верске потребе православних Бугара.

После Бугара изиђоше Срби са својим захтевима да им се даду владике српске народности, место грчких. Наилазећи на отпор и са стране Грка и Бугара и турске владе, много пута чуо се српски глас да Срби треба да се одвоје од цариградске патријаршије, па да обнове своју патријаршију у Пећи. О томе се говорило готово у свима српским новинама па се зачуло кад Срби у рашко-призренској митрополији добише митрополита Србина, а у Скопљу само изабраног, али не и посвећеног. Но баш за то, што у Скопљу непрекидно траје ово неуређено, привремено стање, чијој привремености нема краја, поново се истакло питање: зашто цариградска патријаршија не свршава са овом

спада у првоме реду и моћ, којом се сазнаје, види и чује, што други људи својим здравим чулима не сазнају, не виде и не чују. Овамо спада прорицање, као и далеко виђење, даље утицај воље једнога човека на другога, који је често стотинама миља далеко, једном речи оно, што се доста нетачно зове телепатијом. Често нам причају поуздане и веродостојне личности, ствари, што су их доживели на себи самима, или су код других посматрали својим сопственим очима. Кад какав модерни пророк, као што их по каткад има, овоме или ономе рекне, да ће га снаћи ово ил' оно, па се то доиста и догоди, или — што се увек мора узети у обзир — о чему онај мисли, да ће се доиста догодити, онда се узима то као известан знак, да у оном пророку почива нека тајанствена сила. Али критика посматрача, који није под таквим утицајем, доказала је, да та ква пророковања почивају сасвим на природној основи, јер потичу или из заборављених представа или из неопажених чулних надражаја, претпостављајући, да се та пророковања не врше простом игром, којом се иде на то, да се дође до новаца, те према томе не заслужују ни да се посматрају.

Тако звана телепатична појава је врста халуцинације, о којој се најчешће говори и којом извесна умирућа, или већ умрла личност јавља за своју смрт обично дванаест сахата раније или доцније, другој често врло далекој личности, с којом је била у тесној и живој душевној вези. Ова друга личност или види тада лице оног, што ће умрети или чује ту вест о смрти му. Сваки од нас је слушао већ о томе и то од личности, у које се не може сумњати, да нас варају и лажу.

О некој госпођи Јулији Франшини у Пизи, која је умрла лане, причају поуздани људи, да је у томе имала велику силу. Та сила се први пут показала, кад је једном у вече седела у врту своме у друштву две своје пријатељице, с којима је весело ћеретала. Кад ал' уједаред опази госпођа, што је с њоме разговарала, да је ова пребледела и да су јој се црте на лицу некако укочиле. И још пре, но што ће је пријатељица запитати, шта јој је, пружи она руку на један грм, што беше на улазу у врт и њене бледе усне изговорише: »Тамо, тамо!...« И после неколико тренутака нестаде укочености с њена лица, али у очима се појавише сузе и она рече:

— Сиромах, мој син!

И кад другог дана, а она добије брзојав из Напуља, да је њен син, који тамо беше као мерник на послу свом, пао с кола и на месту остао мртав. У извесној халуцинацији видела га је она где умире иза оног грма. Сличне појаве се понављале више пута код те госпође и то не само у погледу њених сродника, но и других личности, с којима је била у тешњем пријатељству.

Познато је о оном лекару на двору Луја XV., да је на први поглед и пре но што ће прегледати каквог тешког болесника, знао, хоће ли овај преболети или умрети. С почетка подиже то његов углед, али после наста такав страх од »доктора смрти«, као што су га прозвали, да му је краљ, који се бојао од смрти, тако, да нико није смео пред њим спомињати речи умирање или смрт — поклонио добро крај Болоње под условом, да никад више не дође у Париз. Али »доктор смрти« не могаше остати ни тамо, јер сујеверни народ би га био линчовао, да није отуд умакнуо

Још је познатија прича о грофу Доленуалу, који беше највећи каваљер на двору Луја XVI. Он је једаред сазвао госте, па да би их што лепше позабавио, дозове неку врачару, која беше тада на велику гласу у Паризу. Врачара та, кажу, умела је сваком, ко је пита, да покаже будућност му у једној боци, коју напуни водом. Кад је гроф погледао у боцу, видео је своју слику у њој, али се он од срца насмејао тој слици. Видео је себе, како је привезан за неку непознату машину. И кад је даље гледао, виде он у боци неку замашну сатару и своју

привременошћу, зашто не хиротонише, не посвети изабраног митрополита?

Одговори и тумачења бејаху разнолика, но никако таква, да су могла задовољити српски народ и његове пријатеље. Ни Руси нису задовољни и сад се у руској штампи подиже глас за обнову српске патријаршије у Пећи. У чланку „Фанар“ петроградског „Новог Времена“ (бр. 8986.) доказује г. Валентин Горлов, добар познавалац нашег Истока, да цариградска патријаршија није васеленска, но искључиво грчка, „која има натпис верски, а дућан јој је сав грчки“. Политика јој је главно. Православље јој је споредно. Да то докаже, г. Горлов износи шта је, кад и какве пакости учинила цариградска патријаршија Русима, Србима и Бугарима; спомиње њен уговор са Аустро-Угарском на штету православља у Босни и Херцеговини, којим је уговором нарушен међународни берлински уговор; објашњава како је прошла српска народна депутација босанско херцеговачка, кад је дошла патријаршији да је моли да узме у заштиту српски православни народ и његову цркву и школу против окупаторске самоволе. И кад је овако, онда Русија узалуд баца новчану помоћ, коју даје цариградској патријаршији, као што би је бацала узалуд, кад би је давала немачким „шулферајнима“ или мађарским „културним друштвима“. Најзад г. Горлов долази до овакога закључка:

„Но Русија мора се заузети да се обнови српска патријаршија у Пећи, та будућа српска егзархија. Ово би било у интересу не само Словенства, већ и Турске, која нема рачуна да помаже савезнике и сараднике аустријских заузећа“.

Пошто је мисао о обновљењу српске тријаршије, коју је сада покренуо г. Горлов у руској штампи, необично важна за васколики српски народ, а при том врло заплетена, ми је овде износимо док не речемо коју више о овом питању.

„Законитост“.

Политички преглед.

Прилике у Аустрији. Све странке аустријског сабора одржале су своје партијске конференције. Узрок томе је, што се у аустријским политичким круговима разнела вест, да аустријски министар-председник зато пожурује избор делегата, јер после ускршњих ферија не мисли више сабор поново сазивати. Више посланика упитало је министра председника Кербера колико је истине у томе. Овај је изјавио да те вести нису истините, а да ће се аустријски сабор састати и после Ускрса да продужи свој рад.

У Високану, близу Прага одржали су Младочеси свој збор, коме су присуствовали и посланици Сенал, Кратовил и Шрамек. Ови су изјавили да Младочеси не воде опструкцију, јер им је влада обећала знатне повластице на просветном и економском пољу. Ту су предвиђене и Моравска и Шлезија, које чине мост за Словенство. И само просветно и економски јак народ може се успешно борити за своје државно право. Но били су и многи говорници који су опомињали да се не води сићушна политика.

Талијански председник министарства о тројном савезу. Један француски лист доноси из разговора једног свог сарадника са председником талијанског министарства ово: Италија ће, рече Зарандели, председник министарства, вршити обвезе, што их је узела на се ступајући у тројни савез. Али у будуће ће Италија само после зрелог размишљања примити на се обвезе. Добробит државе је над свему. Министарство ће се занимати не само с уговорима о савезу, но и с уговорима, што се тиче трговине. Јер познато је, да трговачки уговори јако утичу на политичке одношаје. Уговорима Италије, што се тиче савеза, пре истиче рок, но уговорима, што се тиче трговине. Напред ћемо дакле знати, колико нас је за једно или за друго. Ако обновимо уговоре, не ће ови имати другог смера, до да се одржи мир. Скинућемо са себе сумњу, којом нас, на жалост, поново терете, да смо анимозни према Француској. Свима нам је у дужности, да у том духу радимо, јер Француска и Италија ваља да буду у добру пријатељству. Најзад је Зарандели веома живо изразио своје симпатије према Француској и рече, да је уверен, е ће тулонски састанак бити нова залога пријатељства међу оба народа.

Борба против Језуита у Француској. У француском сабору се већ од неколико дана води жива борба. Претресају се поједини одељци закона, кога је влада поднела против језуитских удружења. Седница од понедељника била је једна од најбурнијих. Расправљало се о зачелу 14. које говори о томе, да се настава и омладина истргну из руку језуитских. По себи се разуме, да су сви клерикали устали једнодушно против овог предлога, јер њихова моћ лежи баш у томе, што су у своје руке приграбили сву наставу и васпитање школске младежи. Лео Буржоа устао је жестоко против Језуита, указао је јасно све опасности, које настају по државу и друштво из језуитске наставе. Као шеф највише јуре за време париске изложбе могао је да проучи, у ком правцу обучавају Језуите омладину. Прочитао је нека места из учбеника конгрегационих школа, и изнео, како се у њима поступа са државним законима, како се препарира светска историја, како се велича инквизиција, како се вређа слобода уверења, и како се потстиче на мржњу против оних, који су другог мишљења. Изнео је читав низ питања, која фратри постављају ђацима и доказао је да се у срце ђака усађује дух мржње. И када ђаци у такој настави одрасту као људи морају се оцепити од свога народа, морају распростирати мржњу против својих суграђана, заићи по улицама и проповедати грађански рат. Овај говор је сабор одушевљено поздравио и на предлог Мориса Фора закључио да се тај говор штампа и истакне у свима опћинама Француске. И министар наставе а и министар председник Валдек-Русо говорили су против језуитске наставе. Валдек Русо нарочито је устао против Рибоа, који је бранио језуите. И Валдек Русо је нагласио да се настава не сме издати свештенству, које не признаје ону државу, у којој живи, који своје ђаке уче, да се некажњиво смеју вређати и најважнији државни закони. Предлаже сабору да прими §. 14. јер ће само тако сабор показати, да хоће да остане веран републиканским традицијама. Узалуд су клерикали покушавали да бар §. 14. измену, није им ништа помогло, јер је сабор са 318 против 239 гласова примио речени § у целости.

Рат између Кине и удружених сила. Срдита немоћ Енглеске све више избија на видело. Енглески државници и у приватним говорима просипају своју жуч против Русије, која зна да је Енглеска заузета са јужном Африком, па хоће на рачун тога, да што више употреби ту прилику и приграби у Кини за себе. Тако је енглески државник Едвард Грај јуче говорио, како спор између Русије и Енглеске није тако одлучне природе, да је вредно због тога заподети борбу. Но Русија нека гледи на свој рачун, да се користи у Кини, а не на туђ, а ако буде тако радила, као што је почела, може лако доћи до општа заплета. У Лондон је стигла вест, да је Русија побола своје заставе, не само на оно земљиште, са кога се Енглези повукли, већ чак и на оном, које је изодавна припадало Енглеској. — Како из Вашингтона јављају, у тамошњим дипломатским круговима очекују за извесно да ће манџурски уговор бити за дан два потписан, јер приговори, који су подигнути против њега, нису тако озбиљне природе, да би могли спречити да се се не потпише.

Рат између Енглеске и Транзвала. У Лондону непрестано говоре о једној приватној вести, која је стигла из Капа. По тој вести Бури су код Јарсенвила претрпели осетан пораз. Кад су увидели да су опкољени са свих страна, они су покушали да се силом пробију. То им је и пошло за руком, ал су претрпели осетне губитке. До 50 Бура је убијено а рањено има 370. Муницију су им Енглези већим делом отели. За чудо да се ова вест проноси већ три дана, а још никако да се званично потврди. — Из Дурбана јављају да је 400 Бура запленило један енглески воз, који је био пун ране и џебаче. — Пада у очи да енглески извештаји не јављају још ништа о оној жестокој борби, која је била код Хатебесфонтена, и о којој су сами Енглези јавили већ пре три дана. — У Капу се куга све већма шири.

Вести из места и са стране.

Освећење темеља епископске резиденције у Новом Саду. Сутра у четвртак 15. (28.) марта у ½12 сати пре подне биће свечано освећење темеља и полагање у темељ споменице у новој резиденцији српског православног епископа новосадско-бачкога.

Позив. Новосадско српско занатлијско певачко друштво „Невен“ позива све своје суделујуће и потпомажуће чланове на прву редовну годишњу главну скупштину, која ће се држати у недељу 18. (31.) марта 1901. год. у 2 сах. после подне у здању средишње српске народне основне школе. Ово је друштво издало свој први штампан извештај из кога видимо, да друштво имаде 46 суделујућих и 59 потпомажућих чланова. — Промет друштвени од постанка његова од 1. октобра 1900. до 8. марта 1901. год. износио је 1057 круна 66 потура. Ово је доста леп успех за ово кратко време.

рођену главу како се ваља по прашини. Сви су се смејали. А кад су друга тројица видели на себи опет то, али мало друкчије, смејали су се још већма. Но познији догађаји показаше, да је непозната машина била гилотина, што је пронађена након неколико година и да су главе оних каваљера, који су тада видели визију у боци с водом, доиста одсечене онаквом сатаром.

Визије, које откривају будућност, не ограничавају се, као што тврде присталице окултне науке, на објављивање смрти, но се простиру и на друге догађаје, који ће се догодити у будућности. Једна енглеска госпођа прича: »У кристалном огледалу угледах једног дана човека, који се наслонио беше на прозор и гледа у моју собу. Лице му беше покривено неким неизвесним предметом, да га нисам могла видети. У то време смо много разговарали о крађама провалама и т. д. па сам то сматрала као привиђење и нисам даље о томе мислила. Па онда, прозор беше тако високо од земље, да се кроз њега и не може гледати у собу. Али након три дана букну ватра у соби и због дима, морали су ватрогасци да улазе у кућу с поља. И први ватрогасац, што уђе у собу кроз прозор, беше онај човек, што сам га видела у својој визији, а имао је на лицу мокру крпу, да би се заштитио од дима.

Шта да мисли човек о таквим причама? Да им верује, било би исто тако непаметно, као и да их држи за лаж. Једно енглеско удружење окултиста израдило је врло велик рачун, на основу којег је статистички (нашто се све неће употребљавати статистика?) покушало да докаже, да су те појаве већ и зато истините, јер се јављају према броју становништва. Израчунали су некако завијено, што не ћемо овде да доказујемо, да у 43 смртна случаја један се телепатично саопштава другој личности. Али таква статистика, која се не може контролисати, с једне стране, и аутосугестија оне друге личности с друге стране, слаб су основ, на којем се овде зида. Али нека су са свим истините овде испричане приче, не сме се сметнути с ума, да свему лежи природни основ у томе, што предходни догађаји учине дух пријемљивим, као н. пр. кад знамо, да је тешко болесна каква личност, која нам је мила и драга или, као код оне Енглескиње, што беше узрујана претходним причама о крађама, прокопавањима и т. д. Па кад се нађе сличност међу онима, што се доиста догоди и оним, што видимо у својој халуцинацији — а што може и случајно да се догоди — онда се лако превари човек неук.

Међу тим најжалосније је то, што се догађаји сматрају као питања, која још нису научно решена. Али здрав разум и свест, да у природи нема ничег »надприродног« улива наде, да ће ову »оскудицу у доказима« уништити чист и јасан доказ, да је цела ова наука просто — заблуда.

З. В.

Докторска титула на универзитету. Како у будимпештанским научним круговима говоре и слушаоци технике добиће од сад титулу доктора. Владар је већ пристао на предлог министра просвете и наставе, да се ова титула заведе и за техничаре. Докторат на техници неће бити испит за оспособљење, већ само научна титула. И тако ће у целој монархији бити пештанско свеучилиште прво, на коме ће и техничари имати докторску титулу.

† Јова Илић. Београдске новине јављају да је у понедељак преминуо Јован Илић, државни саветник у пензији. Он је био један од најстаријих и највиђенијих радника на знаменитој свето-андрејској скупштини. Он је још у младости, као ђак београдског лицеја, навукао на се мржњу врачарске владе за привржености народној династији, па је морао бегати из Београда и продужити своје школовање у Пожуну. За време мађарске буне, он дође у Карловце, да учествује у српскоме устанку. По свршетку мађарске буне врати се у Београд, јер су тада већ били амнестирани сви српски емигранти. Најпре доби службу писара у суду крагујевачком, а за тим за професора полугимназије шабачке, одакле после неког времена беше премештен у Београд за професора велике гимназије. Као професор он је много радио и на књижевном пољу, певао лепе песме, и сматрао се за једнога од наших бољих песника. Пред изборе за свето-андрејску скупштину, он је живо радио, да се што више изабере посланика Обреновића странке. Ради тога, он је обишао сав источни крај Србије, одакле је највише дошло у скупштину поборника ослободиоца Србије Милоша Великог. Он је био карактеран и одважан, па је у одсудном часу учинио велику услугу народној ствари. Кад су Вучић и Гарашанин дошли у скупштину, да осујете њен проглас, доказујући, да то неће одобрити велесиле и тиме у неколико поколебали скупштинаре, што окуражи председника мајор Мишу, те стаде објашњавати Вучићу и Гарашанину, како то и није дело скупштине, него њених секретара: онда Јова Илић, који се увек долазио у скупштину са пиштољем за појасем, устане, метнувши руку на пиштољ, па својим крупним гласом викне: „Ти, Мишо, хоћеш да заметнеш кавгу у скупштини, те да се може бити пролије братска крв; али знај, да ћеш ти први погинути и то од моје руке. Је ли то, браћо, ваше дело, или само ваших секретара.“ И скупштина охрабрена Илићевим примером, повика скоро једногласно: „наше, наше!“ И тако се мирно сврши велико народно дело. Кад дође књаз Милош, он постави Јову Илића за члана касације, а кад после дође Гарашанин на владу, он беше одмах стављен у пензију. За време намесништва био је министар правде, а 1871. године постао је државни саветник. Но за време напредњачке владе био је стављен у пензију, у којој је до смрти остао. Био је то човек јаког ума и карактера; али је целог века свога мучио се и трпео оскудицу, јер је удавао ћери и школовао четири сина, који су као и он, сви песници. Мир праху твоме, врли Србине, који си својим поштењем и родољубљем оставио угледан пример потомству.

Побуна руских ђака. Из Петрограда јављају, да је у понедељак био министарски савет под председништвом царевим. У савету је одлучено, да се укине закон, по којем ваља ђаке, који се буне, уврстити у војнике. Уједно је одлучено, да се измене статут за свеучилишта. — Из Одесе јављају, да су у суботу у вече ухапсили 200 ђака. Слушаоце великих школа су поштом известили о искључењу им. Полиција је у недељу протерала на прогоњење осуђене ђаке. На предавања долазе само четрдесет ђака. Полицију су известили, да ће у суботу демонстровати код споменика цара Александра II. На то су полицаји посели околне улице и сваког су ухапсили, који се упутио био према споменику.

Шта вреди кинематограф. Озбиљни људи су до сад слабо ценили кинематограф, но су га више сматрали за играчку. Али му је сад јако скочила цена у Енглеској и то са свим случајно. На једном месту приказивани су кинематографом најновији догађаји у јужној Африци. И на живим сликама спазише нека господа слику једног војничког часника, који већ одавна не даде од себе гласа, тако, да га је жена му већ оплакала и носила за њим црнину. Али се сад кинематографом дознаде, да часник није погинуо, но да су му се само писма изгубила.

Гостовање Нигринове у Загребу. Гђица Вела Нигринова, чланица београдског народног позоришта, отпутовала је у Загреб, где ће у „хрватском казалишту“ гостовати у неколико комада.

Оболео државник. Енглески листови јављају, да енглески министар-председник Солсбери већ од дужег времена побољева стално, те су за његово здравље забринути.

Нашим поштованим претплатницима. Усљед смрти нашег дугогодишњег експедитора, дешавале се некоје неправилности у разашиљању нашег листа. Но томе смо сада могли стати на пут коректном изменом, те ће наши штовани претплатници »Заставу« од сада најтачније, а најбржим путем добијати. Молимо да нам се у интересу брзе и тачне експедиције одмах пријаве и најмање неправилности, било да се састојале оне у нетачној адреси имена, или места, или другом чему, како би одмах све исправити могли. Администрација „Заставе“.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 14. марта.

Будимпешта. Владар је дозволио да и ђаци политехнике могу стећи докторску титулу. Но ово није обвезно за ђаке.

Будимпешта. (Саборски извештај.) Продужена је расправа о уговору са Адријом. Молнар говори против.

Беч. Званично се побија вест, да је у Кракови забуном погубљен Базел.

Беч. Словенски центрум одобрио је држање посланика Парсе у квотном изасланству. Позван је, да се на даље тако држи.

Лондон. Поговара се, да су нађене експлозивне материје испод царске палате у Жарком Селу. Компромитиране су високе личности.

Петроград. На прузи Чарков Севастопољ сударила се два воза. Двоје су убијени 22 вагона размрскана

Врихајд. У досадањој борби генерал Френш је које заробио, које поубијао и ранио 1200 Бура, 7 топова и многу муницију заплени.

Трговина.

НОВИ САД, 14. марта 1901. год. Пшеница прве каквоће фор. 7·——20 н. Пшеница средња фор. 7·——— н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—80 н Наполица ф. 6·—— н. Јечам нови ф. 5·50—6·— н Зоб фор. 5·50—6·— нов. Кукуруз у зрну нови фор 4·80—5.— н. нови у клипови ф. —·——.

Маст 50 фор. Сланина сува 50 фор. дебела пљена 50 фор. Све од 100 килограма.

Званичне белешке будимпештанске берзе.

13. (26.) марта 1901.

Пијаца је жива била. Цена је скочила са неколико потура.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76· до 78· цене од 50 килограма од 7 кр. 55 пот. до 7 кр. 85 п. потиска нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 65 пот. до 8 кр. 15 п.; пештанска, нова, каквоћа по хект. од 86 до 80, цена од 50 килограма од 7 кр. 55 пот. до 8 кр. 05 п.; бачка, нова каквоћа по хкл. од 76 до 77, цена од 50 кр. од 7 кр. 90 п. до 8 кр. — п.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 7 кр. 45 п. до 7 кр. 65 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 6 кр. 35 п. до 6 кр. 50 п

Зоб, цена од 50 кгр. од 6 кр. 15 п. до 6 кр. 35 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 5 кр. 40 п. до 5 кр 50 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 5 кр. 30 пот. до 5 кр 40 пот.

Проја, од 5 кр. 10 п. до 5 кр. 30 п.

Маст, 58 кгр. 55 кр. 50 п. до 56 кр. — п.

Сланина, 50 кгр. 46 кр. — п. до 46 к. 50 п.; сушена — кр. — пот. до — кр. — п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 32 п.
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 10 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	117 кр. 75 п
Угарска крунска рента	92 кр. 85 п.
Аустријска златна рента	117 кр. 90 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. 60 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	240 кр. 35 п

†

Сада у суботу 17. (30.) марта даваћу пре подне у 11 сахати у свето-саборној цркви

ШЕСТОНЕДЕЉНИ ПАРАСТОС

моме премиломе, нигда незаборављеноме, блаженопокојноме оцу

ВЕЛИМИРУ БУГАРСКОМ,

на који сву ожалошћену породицу, као и све врло поштоване покојникове и своје пријатеље најучтивије позивам.

У Новом Саду 14. (27.) марта 1901.

Ожалошћени син:

ДУШАН.

141 1—3

Јавна захвалност.

Свима, који су приликом смрти наше непрежаљене ћерке **Ане** било усмено, било писмено или телеграфски саучешће изразили, нека је од срца хвала.

143 **Лука и Марина Георгијевић.**

ОГЛАСИ.

СОБНОГ НАНЕШТАЈА.

Продајем здраво јефтино: 2 Алтдајтча шифонера, 1 вашкастен са огледалом, 1 астал за 24 особе за извлачење, 1 Диван олифштофом преобучен, 1 плиш тепих за шпајзцимер 4 метера широк и 3 дугачак.

Само до суботе може се добите. Упитати под шифром: намештај, у администрацији овог листа.

142 1—1

ПЛАВА КАМЕНА

VI 140 1—8

РАФИЈАБАСТ

у најбољем квалитету и по најјефтинијој цени добија се код

ЈОВАНА ЕРНСТА и СИНОВА

◄ У НОВОМЕ САДУ. ►

ОГЛАС.

Издајем под кирију у Каменици на „Змајевцу“ две собе са или без намештаја, са заједничком кујном, подрумом и шупом за дрва.

Упитати се треба код мене у Загребу.

Корнел Јовановић

3 3 Загреб (Зрински трг број 3.)

ГАЛАНТЕРИЈСКА РАДЊА

Л. НИНКОВИЋА

У ЗЕМУНУ

треба једног млађег помоћника, који је вичан бранжи кратке робе.

Ступање је одмах. 137 3—3

ВАЉАНЕ

МЕСТНЕ АГЕНТЕ

за продају срећака на рате под повољним условима тражи

„MERKUR“-BANK

ACTIEN GESELLSCHAFT

BUDAPEST, IV.

Váczi utcza 37. szám.

138 2—5

Хемијски завод краљ. угарског универзитета:

Kristály

Планински извор

СВ. ЛУКИНОГ КУПАТИЛА

У БУДИМПЕШТИ

јесте ванредно чиста, двоструко-угљено кисела

МИНЕРАЛНА ВОДА.

Добија се у шпецерајским трговинама, гостионицама и рестарацијама на жељ. станицама.

У НОВОМ САДУ:

У ТРГОВИНАМА Г. Г.

Стојановића и Радовановића, Браће Вагнера, Д. Коде и З. Арсенића. 628 31—

Од више стотина приознатих лекара препоручена.

Најукуснија и најјефтинија минерална вода.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија д-ра Светозара Милетића у Новом Саду.